

МасихI

К.М. Глябулла

Жузлизир лер:

Г1ях1мад ва Х1ямид	3
Къурбунна Мукъара	5
Къудратла вег1ла Дев	9
Къудратла вег1ла къурбун	12
Бунагъ	16
Ибрагъимла урши	21
Къудратла вег1 ца сай	26
Къудратла вег1 ва адам	32
Чедатлуми	39

ГІях1мад ва Х1ямид

Г1ях1мад ца мерлав узес вех1ихъиб. Сунела х1янчиличи ил разили ах1енри или бурах1еллири, бархъли бетх1ери. Аммаки илис сунечив чедивсиличил валгес къиянбухъун - илини Г1ях1мадлизи сунела пагъмурти бархси бузерилизир муртк1ал дак1ух1едулхъан или балахъулири. Отделли сегъуна-биалра мяг1ничебси масъала ирзалири, отделла халавег1ил дек1арулхъулри-лебталалра цугдайнив лакилзулири. Гъайгъай, машгъурдеш сунечи хасбиахъес къайгъилизоври.

Г1ях1мад х1янчи барсбарес или чуйнара пикриухъун. Амма рынок къяркълири, итх1ели къулайси х1янчи баргес гъамадли ах1енри. Илала дурабад, царх1илти меранашиб сунес маслиг1ят1бирусиличиб Г1ях1мадла илабси алапа г1ях1цадла имц1алири. Ил сабабли Г1ях1мад ил фирмализив кавлулри. Хъунулра х1ябал дурх1яра х1ербарес багъандан, наб арц х1яжатли сари или бурулири илини. Г1ях1мад сунела дурх1начи разилири, хаслира халал урши Х1ясайчи. Ил инженер ветаэс университетлизив уч1улири.

Ва, х1ера, отделлизиб хабарагарси анц1буқь кабикиб. Илини гъар сек1ал къулайдиахъуб. Х1янчила мерличи Х1ямид вак1иб. Мурталра х1улк1уси. Ил Г1ях1мадличив цакъадар вишт1алири. Серхурси, сак1убси иличил варх узес иштях1лири. Ахирра ахир Г1ях1мадлара х1янчила мерлав гъалмагъ дак1увиуб! Илди барх х1ерейс къац1ли букулири, х1янчила г1ергъира къаршибиркулири, Х1ямид хъайчи-кайбсири. Къудратла вег1ли ил авал дурх1яла дудеш ветаахъур-к1ел уршила, к1ел рурсила.

Чегъамли Г1ях1мадра Х1ямидра дебали буриибити гъал-магъунили бетаур, цаличи итил г1ях1ладли башесбях1иб. Чайла пигъалаличиб кабирес ва ихтилат-гъибанди бемжахъес иштях1лири. Цалис г1ергъи ца сяг1ятуни ардашулри, ихтилат бүмжулири, дек1ар-дек1арти баянти урк1базир кавлулри. Гъаланачи илдала ихтилат х1янчила чебкад

бетарулри, гүр илдани чула гүмрула челукъути масъулти ирзулири.

Динничила илди көлпра сагъ-саламатли пикрибүлүр, амма бирхаудилизиб цализибад итил декларбулхъулри. Гүйчимад чекайзурси бусурман сайри, илала чериктла гъалмагъ Хүмидли биалли Таврат, пайхамбартала Белкани, Забур, Инжил дучүлүр, ва Гүиса Масихтла¹ шаликар сайри.

Хүмид сеңад имчили валаллира, Гүйчимад тамаша-кайрулри ва Къудратла вегличи сунела халаси бирхаудли гъатиралра хүрматласили ветараҳъулри. Къудратла вегличилти Хүмидла уржибти бархбасуни лерни Гүйчимадли дуб-дубли чебаиб. Къудратла вегличилси Хүмидла бархбас Масихтличил чарагарси биъни якынбиуб. Гүйчимадра вирхулири Масихтличи, амма сунеласун, цархилван. Гүйчимад Къуръайзивси Гүисачи Мариямла уршиличи вирхулири. Илини Масихтла халаси хъурмат бибулири. Масихт сунес Мариям бикүсүи рурсилизивад акниличи, Къудратла вегла икъалаличил Илини дахъял гүйжайдешуни дакударниличи, Иличила Инжиллизиб белкниличилла балулири. Амма итхели Гүйчимадли Масихтла гүймруличила далути цацадех анцбукъунициун сарри. Къудратла вегла Чевягчиси Вакилличила (*Расулличила*) Къуръайзир Сунес дахъял уми багъшиладарибси Вакилличила имчили багъес дигиаур!

Ахирра Масихтличила имчили секал багъес иштыхчи Гүйчимадли сунела гъалмагъ Хүмидличи дугъайзес къасбариб. Ил къасли биалли дахъял тамашати ихтилатуни даймдиахъуб.

1 Масихт – «гүйвавакибси», «дамгъала, ишарала вег» ибси саби. Жявлила Исраиллизив пача калтухели, ил гүйвадешли викусури. Гүисала замана халкъ Масихт лякъниличи хүртири. Идбагнула Белкани хүснуби, Масихт (Хүялалси Пача, Азаддеш лебхан) Дауд пачала насаблизивад азаддешла даймси Пача ветарар или багъахъурсири.

Къурбанбарибси Мукъара

- Бура набзи Г1исачила, Мариямла уршиличила, - мармарли тиладибариб Г1ях1мадли. – Наб иличила т1инт1ли багъес дигулра.

Хямид цакамси пикриухъун, ва иб:

- Эгер Масих1 дунъяличи селис вак1ибсил багъес дигадли, х1ед къурбунна Мяг1на багъес чебиркур.

- Къурбунна? Х1ед се бурес дигулри? – хъарбаиб Г1ях1мадли.

Х1ядидли жаваб бедиб:

Нушани къурбунна мяг1на Къурбан байрамла (*Ид – Аль-Атха*) мяг1нализиб иргъулра. Х1уни балусигу иличила – къурбун бех1бихъниличила. Ил бех1бихъибси саби Ибрагъим Пайхамбарличи сунела урши къурбанварахъес Чевях1си Аллагъли тиладибарибх1ейчибад. Се бетари Ибрагъимла уршилис, эгер Къудратла вег1ли илис къадин кигъа х1ядурх1ебарибси биалири?

- Ибрагъимла урши убк1и, - жаваб чарбатур Г1ях1мадли.

- Х1ера, илизив саби Къурбунна мяг1на, - иб Х1ядидли.

– Царх1иллис къадин чи-биалра улхули сай. Къудратла вег1ли уршилис къадин къурбанбархъес кигъа бархъиб. Нура Ибрагъимла уршилагъуна агилизив сайра. Ну бек1ала гъяжлиувра.

- Х1ед се аргъахъес дигулри? – хъарбаиб цакъадар х1яч1си Г1ях1мадли. Х1ядидли дебали чекайзурли жаваб чарбатур:

- Дурхъаси Жузлизиб, Инжилизиб, белк1и саби:

«Сенах1енну бунағълис х1екъ ажал. Къудратла ваг1ла савгъат – Г1иса Масих1личилти, нуша Диқусиличилти дамити г1ямру сари» (1).

Дила бунағълис х1екъ-ажал. Ну бунағъкарра. Г1е, адамтала гъалав ну бунағъагар мұмминван сайра. Ну гъар барх1и улгулра. Къудратла вег1ла Дев буч1улира, Илис къул-

лукъличивра. Амма ну Аллагъла гъалав бунагъкарра.

Аллагъла гъалав х1ялалли-залалли калунси чилра левсив, х1ятта цайли цалра? – хъарбаиб Х1ямидли.

- Агарси сай! – иб Г1ях1мадли. – Х1ялалли-залалси ч1янк1ли ца Къудратла вег1цун сай.

- Х1ебиалли Илала гъалар нуша лерилра бунагъкартира, вархъли викулрав? – хъарбаиб Х1ямидли.

- Г1е, гъайгъай, - къабуликиб Г1ях1мад.

- Нура Ибрагымла уршилагъуна агилизивра-ажа къарц1дурцилизивра. Амма наб кадинси къурбун чинаба? Белики, Къудратла вег1ли ну верцахъесира къурбун бархъили виэс? – Х1ямид суалик1ес даймиуб. Г1ях1мадли се бурусил балули ах1енри.

- Масих1личил варх цазаманализив х1ериуси Закарияла урши Ях1ъяни, Бег1 гъалав Ил чеибх1ели, иб:

«Х1ердизиная, иш сай Къудратла вег1ла Къурбунна Мукъара, дунъяла бунагъ Сунечи чекайсуси» (2).

Мукъара Масих1 Инсантала мукъара ах1енри.

Ил Къудратла вег1ла Къурбунна Мукъара сайри. Ил Къудратла вег1личивад вак1ибсири. Ил чедивад вак1иб. Аллагъла рух1ли Маръям дурхъараби, ил дурх1ялис раиб, урши варкъиб. Х1уни балули къайда, Илис Мариямла урши Г1иса бик1ули саби – Аллагъла калам ва Аллагъла рух1. Ил умусири.

Ил зубрачивад Къудратла вег1ли вархъибси Къурбунна Мукъараван вак1иб. Къудратла вег1ла гъалав умули х1ериубли, Илини сай Къурбунна Мукъара виъни марбариб. Илис ишкъаяда дугъайлзес х1яжатдеш аги: «Чевях1си Аллагълизи чевверхахъес ва бунагъуназивад умувиахъес тиладибиулра (*Астагъипирулла Аллагъ аль- азим*)», сек1ун ил гъарли-марли Къудратла вег1ла умуси Къурбунна Мукъара сайри. Къудратла вег1ла умуси Къурбунна Мукъара сайлин, дунъяла бунагъ чекасес къасли, Ил къурбунварес чебикилири. Сунела г1ямру сай г1ях1ъулали бебк1алис

дарсдарибх1ели, сунес къадарси х1якъикъатлизиб бетра бетаур. Амма Ил бебк1ибазивад айзир.

Мар миц1ирли Ил заки ахъиуб. Ва гъачам Ил иш дунъя-
личи чарулхъан.

Х1ямид цакамси замана лех1кахъиб, Г1ях1мадличи х1е-
ризур, ва иб:

- Нура тяп Ибрагъимла урши викибси агилизивра, ажа арилиувра. Наб дила бунагъунас Масих1ла г1ях1дешличибли бетаурси къурбун леб – умуси Къурбунна Мукъара. Ил Мукъарала г1ях1дешличибли гъанна Аллагъ нушала бунагъуни урасес ва алжайзир даимти г1ямру далгес къайгъилизив сай. Лебил инсаниятла бунагъуни урасахъес багъандан, Масих1 къурбун ветаур. Ил х1ела бунагъуни урдизахъесра, Г1ях1мад.

Г1ях1мад лех1ли вахъх1и пикриухъун. Г1ур, гъан-
к1лизивад чевсаргъисиван, дугъайзур:

- Эгер Масих1ли инсаниятла лерилра бунагъуни сунечи чекасили диалли, ну вебк1ес х1яжатли ах1ен... Или биалли, ну даимти г1ямрулизив х1еркайэс имкан леб.

- Г1ях1мад,- иб Х1ямидли,- буаб, жяг1ял х1у ак1убси барх1и саби. Ва х1ясибара, х1ела унзализи Масих1 къут1ик1ули сай. Илини х1ед хибси савгъят леб, ва Ил х1ези вик1ули сай: «Г1ях1мад, Наб дигулра х1ед ца савгъят гес, илала бух1набси шабагъят-лерилра бунагъуни урасни, даимти г1ямру савгъатдарни ва Къудратла вег1личилси ишбарх1и-дигара миц1ирси, жагарси гъибандила бархбас. Аммаки чараагарти белгити шурт1ри х1яжатли сари. Х1у х1ела бунагъунаци мук1урвак1ес, илдазивад дек1арикес илдачилла бурес ва, х1у гъанни бетаурси Дила къурбун сабабли чеверхни тиладибарес. Илгъуна савгъа къабул-бирадли, Ил х1ела саби, царх1илван бирадли-х1ела ах1ен».

Г1ях1мадли сунени бара гъалаб бакъибси урк1иличи буциб. Ил цакъадар урхиуб ва, пикрумазив вархили, жаваб белгибарес бажардих1ейкиб.

- Асубирап, х1у г1яжаибси мисал х1ебиалли или пик-
рик1ули ургуд, иб Х1ямидли. - Х1ера, гъари, бархъдеш

селизисиб сабил. Эгер Аллагъла шаликарли Къудратла вег1личи гъуни Масих1личибадцун саби или баянбирули виалли, ил миц1иркайубси Г1иса сай, Мариямла урши. Ил гъарли-марли нушала унзурбази къут1ик1ули сай. Инжизизиб илини тяп ишкъяйдали бурилира сай:

**«Х1еризи! Ну унзала мякълавра ва къут1ик1улра!
Чили дила т1яма аргъаллира ва унза абхъаллира, Ну
иличи айц1ус, илала мякъла кайрус, ва илини Набчил
барх хурег бук» (3)**

Х1ямид даймиуб:

- Масих1лис унза абхъни ва вег1ла г1ямрулизи живари, Иличил барх хурег беркни ва гъибандиухъни – х1ера, ил Къудратла вег1ла савгъят къабулбарни саби. Набра ва царх1илисра, х1ятта сай чи-дигара виаб.

- Х1ямид, наб х1уни багъурли дигулра,- иб Г1ях1мадли,- бара гъалабван х1уни Масих1личила бурибили ну мурхъли пикриухъяхъунра. Нушала ихтилатличила наб г1урра пикриухъес дигулра. Амма наб Масих1личила гъат1иралра т1инт1ли багъес дигахъаси, нуша г1ур къаршидикибх1ели.

Къудратла вег1ла Дев

- Мариямла урши Г1исачила х1уни бурибили ну дебали пикриухъаҳунра,- мях1камли вех1ихъиб Г1ях1мад.- Дила умут леб х1у набчи гъимх1евк1удра, эгер чумал суал гасли. Наб илди суалтас Масих1личила х1ела ихтилатлизиб жаваб гили дигахъаси.

- Гъайгъай, урузмак1уд, хъарбаа,- иб Х1ямидли, Г1ях1мад-лис бурес дигусиличи шакик1ули.

Г1ях1мад мях1камли вех1ихъиб:

- Сейк1иша, х1уни балулригу, нуша бусурмантизакирадти жузачи дирхутира: Таврат (*Мусала шелра таб-тар*), Забур (*Даудла Далуйти*), Инжил (*Г1исачила Г1ях1ла дев*) ва Дурхъаси Къуръан. Аммаки Къуръан калайчи г1урилти жузи жугъут1унанира христиантанира гъарац1дариби сари ва илдачи вирхес х1ейрап или гъеббуғулигу. Илбагъандан Дурхъаси Жуз, сунечира х1у вирхуси, гъарац1барили саби ва марлизибадра хабарлизибадра цалабикили саби.

- Иличила х1уни сегъунти-биалра тарихла (*истарияла*) бикъруми кес вируду? –хъарбаиб Х1ямидли.

Г1ях1мад цакамси пикриухъун, аммаки сунезивад сай тамашавиуб: марлира, тарихлизирадти белгити бикъруми гъачамалра х1едакъили увухъун, ца иткъяйда дурути баянти ах1и.

Х1ямид даймиуб:

- Бурагу набзи, х1ела хъали, илгъуна белк1ла гъарац1 мурт биубси? Ва сен-сен илгъуна бетаэс имкан бак1ибси?

- Юх, нуни бурес х1ейрус, - урузиуб Г1ях1мад, - Илди-гъунти мяг1ничерти суалтас наб чилилра муртк1ал жавабти х1егиб.

Цакамси лех1кахъили, Х1ямидли хъарбаиб:

- Къуръан гъарац1барибси биъниличи х1у вирхазэс вируду?

- Астагъириуллагъ! (*Чевверхи, Къудратла вег1*) - ахъли т1амадариб Г1ях1мадли.

Или биэс бек1лил асуҳ1ебирар, бирхартанни Къуръайчи

ил къасличил някъ чегибси адамра валли тяйдивиригу!

Х1ядидли жаваб чарбатур:

- Или биалли, сен гъат1и Тавратличи, Пайхамбартала Белк1аначи, Забурличи ва Инжилличи нуша царх1илван х1ердик1утира или гъанбиркулив? Дурхъаси Белк1 барс-барни ва Дурхъаси Къуръан гъарац1барни бирхарутани къабулбирули или чис гъанбикабара? Ну Закра ванзара дак1ударибси Къудратла вег1личи, гъар сек1ал Далусиличи ва Гъар сек1ал дарес вирусиличи вирхарусира. Адамтас Сунела Дев Гибини адамтас ил Дев барсдеш агарли калахъесра вирап.

Х1ядид Г1ях1мадла нана х1улбачи х1ериизур ва хъарбаиб:

- Гъар се-сек1ал Къудратла вег1ла ариличил детарниличи Х1у вирхултив? Вирхарултив?

- Г1е,- иб Г1ех1мадли.

Х1ядидли буруси даимбариб:

- Или биалли, х1у Аллагъли Сунела Дев гъаланачи бархъниличи ва к1инайс ил гъарац1барниличи вурхаэс вируду? Яра Къудратла вег1ла ил саби лебсиван мях1камли бих1ес ц1акъ ах1ебаибу?

Г1ях1мад разикайкиб:

- Г1е, гъайгъай, Къудратла вег1лизиб Сунела Дев умули калахъес ц1акъ леб.

- Балултив х1уни, Г1ях1мад, - иб Х1ядидли, - Дурхъаси Жуз-Библия – г1яламатла жуз саби; ил белк1ун 1400 дус лук1ули. Илизи кадурхули сари Таврат (*Мусала Шелра Жуз*, Забурра (*Даудла далуити*), Инжилра (*Г1исачила Г1ях1ла дев*) ва Аллагъла идбагунани делк1унти дахъал царх1илти жузира. Тавратлизиб, Идбагунала Белк1лизиб, Забурлизиб Масих1 ак1айчила диубти анц1букъуначила бурили саби, Инжил биалли дунъяличив Масих1 ак1ниличибад бех1-бирхъули саби. Дурхъаси Жуз дек1ар-дек1арти х1ябал мезличил белк1унсири.

- Сегъунти? – хъарбаиб Г1ях1мадли.

- Жявлила ях1удунала, арамейлантала ва грекунала мезаначил, жаваб чарбатур Х1ядидли. – Къудратла вег1ли,

ил Дев инсаниятличи биахъули, декар-декарти адамти пайдалабариб: цабех1ти сабри султ1анти ва давлализи г1елакабикиби, царх1илти биалли – х1енкъулаби ва бялихъчиби. Дурхъаси Жуз-ил гъарли-марли Къудрала вег1ла г1яламат саби, сенк1ун лук1нила халаси заманаличи ва ил лук1утала дазу-даражаличи х1ерх1ели, ил жуз-уржибси цах1набдеш саби. Ил Дурхъаси Жуз кабуцили сунечила бурули даимбиубси ца х1яракат леб. Ил х1яракат, Г1ях1мад, - Масих1 сай.

- Марли лерилра 1400 дус Къудратла вег1 Масих1личила гъайик1улрив? – г1яжаибиубли хъарбаиб Г1ях1мадли.

- Г1ях1мад, – пишяхъиб Х1ямид, - Къудратла вег1 Масих1личила лебил тарихлизив гъайик1ули сай, тяп ишбарх1иличи бикайчи.

- Ил сек1ал биэс бирару? – васвасухъун Г1ях1мад.

- Гъайгъай, - Къудратла вег1лис гъар сек1ал мук1урли имкантигу, -жаваб бедиб Х1ямидли. – Иличила нушани г1урла гъунидањнилизиб бурех1е.

- Г1ях1си саб, ну дебали х1ерли вирус, - иб Г1ях1мадли.

Къудратла вег1ла къурбун

- Наб тамашабилзули саби: Масих1ла х1яракат Дурхъаси Жузлизиб бег1лара мяг1ничебсили секъядада бетаурси? – иб Г1ях1мадли.

- Гъанбиркуру, Масих1личила гъайдик1ух1ели, нушани бурибсири Къудратла вег1ла къурбанбарибси Мукъараличила. Ил нушала бунагъуни урасес къурбун саби. Ах1енрив? – хъарбаиб Х1ямидли.

- Г1е, гъайгъай, нуни иличила хъумартес вирули ах1енра, - иб Г1ях1мадли.

- Къудратла вег1ли Мариямла урши Г1иса ак1айчи лебилра замана адамти къурбунти дирахъес бурусибуритири, - буриб Х1ямидли.

- Сен-сен? – хъарбариб Г1ях1мадли.

- Масала, Гъабилла ва Къабилла замана ванзаличиге сесад адамти х1ербирулрил бурес вируду? – хъарбаиб Х1ямидли.

Г1ях1мад суай тамашавариб, амма жаваб чарбатур:

- Авал: Адам, илала хъунул Х1ява, Гъабил ва Къабил.

- Ч1янк1ли авал, - буриб Х1ямидли. – Амма илданира ца сек1ал мяг1лумли балулри: Аллагълис сужда къурбунничил бирни. Илдани ил сек1ал секъядада багъура? – хъарбаиб Х1ямидли ва сунени жавабра чарбатур:

- Сенк1ун Къудратла вег1умуси ва дурхъаси виъни, инсан биалли-бунагъкар виъни илдани балулри. Х1ебиалли инсан къурбунничил сунела бунагъуни урасахъес къайгъилизоври.

Пайхамбар Нух1ли Аллагълис сужда къурбунничил бибулри; Муса пайхамбар, Дауд ва Масих1ла вакилти ва идбагуни къудратла вег1лис къарбунничил суждаличи кабиркулри. Нура тяп илкъядали Къудратла вег1лис суждаличив виъни баладу х1уни?

- Юх, гъаннак1ун х1у масхурта ухъулри, - иб Г1ях1мадли.
– Х1ук1ун къурбуннис белгъес кигъа асес базарлиичи вашули ах1енри, - пишяхъиб ил.

- Ну Къудратла вег1лис Масих1 ургали суждаличивра. Къурбанвариб1ели, Илини дила бунагъуни урдизахъур, - иб Х1ямилди. – Или белк1и саби Инжиллизиб:

«Сенк1ун ч1янк1ли ца сай Къудратла вег1 Алк1ахъан левси ва Илалара адамталара ургав ч1янк1ли ца Ургакъяна, Г1иса масих1, Сайра адамли калунси. Лебилра инсантала бунагъуни черахъес багъандан, Ил къурбуниуб. Иличибли Къудратла вег1ли х1яжатси замана лебилра инсантас берцуди дигули виъни чебаахъиб.» (1)

Къудратла вег1 ца сай левси ва Илалара адамталара ургав ургакъяна ца сай левси - Г1иса Масих1. Илини лебилра берцахъес багъандан сай къурбун ветаур, х1у багъанданра, Г1ях1мад. Тарихла лебилра г1еркъадешлизив, тяп ишбар-х1иличи бикайчи, Къудратла вег1лис адамли къурбунничил сабри сужда буруси.

- Ну шакиркес, х1у иргъес вех1ихъилира, амма наб имц1али т1инт1си, мурхъси насих1ят х1яжатли саби, х1якъикъат аргъес багъандан, - иб Г1ях1мадли, бара гъалаб багъур-силичила пикриик1ули.

Х1ямидли пикриличил иб:

-Тарихлизиб къурбунна мяг1на Къудратла вег1ли баянбарибсири, хаслира Муса Пайхамбарличил Тавратлизиб (*Мусала Шелра табтар*). Къурбунна г1ядатли биубси мяг1на Илди жузазиб (*Аль Шариа*). Къурбунна г1ядатли биубси мяг1на – бунагъунас х1екъ саблин, Белк1ла ишди г1ергъити дугъбазибад иргъули саби:

«...Х1якъикъатлизиб, Тавратла законни чебиаҳъили, гъарилра сек1ал х1иличил умубарес чебси саби, Х1и чях1х1едухъахъи чевкархни (урк1ең1и) агара» (2)

- Илди кърбунтачилда багъуди Мариямла урши Г1исачил секъяйда бархбасуни? – тамашавиуб Г1ях1мад.

- Х1ера, ишкъяйда, - буриб Х1ямидли. – Къурбунна мяг1наличила багъудиличил къяйли, идбагунани Масих1-личила чумалра-сера караматдеш (*г1ур бетаруси сек1ал гъала хили бурни*) дурибири. Илдазибад ца сабри иш. Валлагъ, Ил дунъяличи вак1ибх1ели, нушала бунагъуни урдизахъес багъандан, Сунени сай къурбуниру ибси.

Х1ямидли дурхъаси жуз касиб, гъаргбариб ва Г1ях1-мадлис х1яжатси мер чебаахъиб.

Х1у х1еризи ва Масих1ла къурбун секъяйда баянбарилил белгили белч1ен; ил Ишаях1 Пайхамбарли белк1унси саби, Масих1 дак1увиэс 700 дус гъалабал:

«... Амма Илини сунечи нушала х1ярх1дешуни чекасиб ва нушала изала чесиб; нушала биалли Къудратла вег1ли Ил Сунес дигуси барибх1ели г1язабурк1уси сай или пикридик1утири. Аммаки изала ва къиян-жапа Илис нушала бунагъуни сабабли дедибири. Ил нушала г1яйибличивли г1язабер-к1ибсири; Илала жазъали нушаб даршудеш хиб. Ва Илала дяхъурбани нуша сагъдиахъубра. Нуша лерилра, тяп маза къядали, г1яйкадиубра, гъарил сунела дякъкад аракъун, ва Нуша Ак1ахъубсини нушала г1яйиб-х1ат1а Иличи чедихъиб. Илини изала ва танбих1 ахъиб, амма т1ама-гъамаличил, зигаръалаличил дак1ух1ейуб, тяп маза къяйда лех1ли сунела жазъаличи аракъун. Ил сунечирад бала луг1уси мукъараван сайри, ва сунес г1ях1дешлис Сайг1ебси ца девалра х1ебуриб...»(3).

Г1ях1мадли, караматдешла дугъбани х1яйранварили, тамашали иб:

- Марли Мариямла урши Г1иса ак1айчил даршдусми гъалабал, дебали жявли илкъяйда белк1ив?!

- Гъайгъай, - вик1ар Х1ямид.- Ва карамат х1ясибли, Масих1 Пача Даудла жинслизивад виэс г1яг1ниси сай. Масих1 ак1айчи 1000 дус гъалав х1ериубси Даудли сунела наслулизивадси чалябъалала тухум - Масих1 – секъяйда

убқ1арал дурусли сипатарили сай. Т1айчи чевятяхъни дебали багъласи ва дебали г1язабси бек1а биъни балулрив х1уни? Замана арбякъи г1ергъи чебетяхъибтала лигуби, бирк1антазирад духъи, жан асайчи илди милигили г1язаббурк1утири. Забурлизиб белк1и саби:

«... Дила ц1акъ бегъуб шин къайда; лигуби цах1нар калес дирули ах1ен; гъабзадеш дебк1иб, буцарси мурч1ливан. Г1янжила хъабаван ц1акъ беруб, лезми хъайхъяйличи ц1ап1акун, бек1ала пух1лизив Х1уни ну уватурра. Ну-алав хури сари ва г1ясити адамти, ва, арсланна къайда дила някъби ва къяшми децаудурадикахъили г1ябла – дисбани хъач1кадарили сари. Лиgуби дила дейг1ес вирус, лерилра набчи х1ердик1ули сари, х1илла х1ядурбирули. Саби-ургар дила палтар дурт1ули саби, ва чис минтан биркурал ч1ала буршули саби...»(4)

Илкъайда дурусли сипатбарили сай Даудли адам чеветяхъни, сунела замана ил жура бек1лил х1ебузахъуси биалра. Ил г1ях1цадла г1ергъи сабри пикрибарибси, ва римлантани Г1иса Масих1ла манзил пайдалабарибси.

- Мариямла урши Г1исачил лерилра илди гъала хили дурибти сек1ли детаур или бурес дигули ургуд х1ед, - буриб Г1ях1мадли.

- Г1е, дахъал царх1илти караматунира х1ярп-х1ярпли илис къадардиуб, - жаваб бедиб Х1ямидли. – Г1ях1цад анц1букуназив Г1исанияра мук1урли бурусири Сунела г1ямру царх1илтала г1ямрулис дедес (*фуда*) ак1убсира или. Яра Сунечила Илини буриб:

«... Сенк1ун Закла халавег1ил² Сунес царх1илти къуллукъли биахъес ах1енну вак1ибси, царх1илтас сай къуллукъли визэс сай ва бахъал царх1илти берцахъес Сунела г1ямрулис илди асес вак1ибси сай...»(5)

- Г1ях1мад, гъанна х1уни чибиулрив Къурбунтачилда

Къудратла вег1ла г1илму Дурхъаси Жузлизиб белгили гилил ва Масих1ла г1ямрулизиб секъяйда дак1убибурили?

- Х1ядид, нуни иличила уб гъачамалра х1ебакьира. Дебали тамашала саби. Ил аргъайзи бикахъес наб гъачамлис замана х1яжатли саби. Селра х1ебирар, ну вахъх1иагарли г1урра х1ечи лявкъас. Х1ези дила дахъал суалти дирап.

- Сейк1иша, х1ед дигуси бара. Иш Дурхъаси Жузра х1ед савгъатбибулра. Каса, – иб Х1ядидли. – Инжиличивад вех1ихъи. Илаб Масих1личила буч1ад. Илала г1ямрулизир кадикибити г1яжаибти г1имаратуначила.

- Х1аласи баркалла, - иб Г1ях1мадли. – Инжилличивад Жузала бег1тачила (*акл аль-китаб*) чуйнара бакъибсири, амма ил Жуз белч1унси ах1енри. Наб Мариямла урши Г1исачила ва илала г1имаратуначила гъарли-марли белч1ес дигулра.

---

² Г1исани Сай илгъунализи халирулри.

Бунагъ

- Х1ямид, - сабурличил вех1ихъиб Г1ях1мад. – Нушала г1ергъиси ихтилатла чевкад ну Масих1личила имц1али пикрик1улра. Хаслира инсаниятла бунагъуни ахъес багъандан Илини Сунела жан дедниличила. Амма нуни х1ергъуси ца сек1ал леб: чинад, селизибад бетаруси бунагъ? Сен лебилра адамти бунагъличил бархбасунти? Х1ейруду х1уни наб ил анц1букуь баянбарес? – кагахъили хъарбаиб Г1ях1мадли.

- Баянбарес вирусра или гъанарули саби, - жаваб бедиб Х1ямидли. – Аммаки нушаб бунагъла бех1bihхъудличи, ил дақ1убиъниличи чардухъес х1яжатли саби

Тавратлизиб (*Мусала шелра жузлизиб*) нушани буч1улра: Аллагъли дунъя ва инсаният ак1ахъубли г1ергъи, Илини адам алжайзи катурсири. Алжайзив адам умули х1ерирулри, Аллагъличил гъар се–сек1айзив уржилири. Х1унира балули къайда, алжанна илди рах1ятти дуги-х1ери къябаиси анц1букуь кабикиб. Бетаурсилра се саби, Г1ях1мад? Балул-рив?

- Шайтан³ бак1иб ва гъар сек1ал панадариб.

- Вархъли вик1улри! – Г1ях1мад г1еввуциб Х1ямидли. – Аллагъли Адамлис г1ях1лара вайлара галгаличибадси ц1едеш беркахъес къадагъабарибсири. Адамлизи иб:

Къудратли вег1ли инсайс буюрбариб: «Анхъла чидил-дигара галгаличирадти ц1едеш дердес ва деркес вируд, амма г1ях1ла ва вайла галгаличирадти камайсид ва дукмадуcad, сенк1ун илди деркадли, х1у убк1уд» (1)

Амма ч1ич1а куцличил шайтан Адамличи ва Х1явачи бак1иб. Илди Къудратла вег1лис мук1урли ках1елун ва

---

³Шайтан – Жинд, Луцифер, иблис; вайбаркъунартала халабег1ил

ц1едешли букун. Ил анц1буку лебилра инсаниятлис балагъласи уббухъун:

Итх1ейчибад адамлизи бунагъ хъуракабиуб, илала ца бут1али бетаур. Илкъяйдали лебилра инсанти бунагъкартили уббухъун.

- Лебилра инсанти бунагъкарти биъниличи х1уни умут бихъилтив? – ташмишдеш ак1уб Г1ях1мадла. – Наб иличи вирхес къиянни саби. Секъяйда лебилра адамти бунагъкарти биэс бируги?

- Инсан тяп сунени беркунси ц1едешличи мешуикиб, - буриб Х1ямидли. – Ил г1ях1лара вайлара гъудурмай ветаур. Ца адамли цазаманализир пергерти, баркаллалати баркъудлуми дирули сай, к1инайс биалли илдачи ург1ерти: къяналати, х1илла бух1набуцибти, вег1ла гъамсила лебдеш билт1ути. Ца шайчивад адам дигичевси ва царх1илтачила къайгъичевси сай, царх1ил шайчивад биалли ил гъимили гъигъик1ули сай, тамях1кардешли, напсикардешли, г1яси-кардешли, къех1бадешли ва царх1илти бунагъкар къили-къуна ух1накавцили сай.

Х1у вик1ули къаяйда, Г1ях1мад, ил масъала лебтачи ва гъарилличи чебетиули саби. Лерилра динани ил масъала арзес алавдак1или сари. Лерилра пачалихъунани буна-гъунаци къаршити законти дуракайули сари. Бег1лара г1ядабси-адам сунени бунагъуни дирни багъандан бунагъкар ах1енну, ил ак1нилизивадал бунагъкар виъни саби. Ил анц1буку гъарил адамлизиб бунагъра вайра дурайуси бишт1аси фабрика лебниличи мешули саби. Илкъяйда ах1ену, гъат1и? – хъарбаиб Х1ямидли, пикриличил Г1ях1-мадличи х1ериизурли.

- Х1ейгукурия, сеннира х1у вик1усиличи разикайкес чевкъули саби. Марлирагу, инсан г1ях1ра вайра гъудурси жан сай, - жаваб чарбатур Г1ях1мадли. – Аммаки ишаб шайт1ан себик1уси?

- Иргъулив х1уни, бунагъ хъулчили кабихъниличибли, шайт1ан инсантас ва жамиг1ятлис буйрукъбик1ес имкан ак1уб, - буриб Х1ямидли. – Адамра Х1явара итх1ели бирг1я-

биргиси шайтлан гъаннара тяп илкъядали кавлули саби. Илини адамти бунагъуначи гъирбирули саби, сунела асарлиуб калахъес къайгъназиб саби. Х1ебиалли бунагъуначи хъарахыли, илини нуша сунес мук1урли кавлахъулра. Къудратла вег1лизирад нуша дек1аракадирузи – х1ера, ил бунагъ саби. Бунагъунала дек1дешли саби дунъя иш х1яйчи, иш даражаличи бетикахъибси.

Къудратла вег1ли дунъя пергерсили ак1ахъуб, адамли биалли ила дахъал вайдешуни хиб, - масала, халкъани-ургарты дургъби, цали итилла къиян букни, инсанти-ургарты лерилра далк1дешуни-гъузгъалдидешуни. Ва ванзали chir инсантала г1ямру заякадирахъути дахъал царх1илти вайдешуни-палакатдешунира.

- Х1ебиалли, х1ед бурес дигулри: Къудратла вег1ли нуша ишди гъанна лертигъунти ах1енри ак1ахъубти. Ишбарх1ила дунъяла агира-ил бунагъунала убкалунси асар саби. Ах1ену? – хъарбаиб Г1ях1мадли.

- Г1е, гъайгъай, - иб Х1ямадли. – Дунъяличи бунагъ ца Адамлизибад абац1иб, бурили къайда:

«...Дунъяличи бунагъ ца инсайзивад бак1ни багъандан, ил бунагъличил барх бебк1ара (ажал) бак1иб, илкъядали бебк1а лебилра адамтала хъяббурцли бетаур, сенк1ун лебилра бунагъунази абархилри.» (2)

Бунагъла бег1лара жапаси асар бебк1а саби, - къаркъа бебк1ара, рух1ласи бебк1ара.

- Къаркъа бунагъра рух1ла бунагъра? – хъарбаиб Г1ях1-мадли, ва х1яйранни Х1ямидлихи херизур.

- Се саби рух1ласи бебк1а?

- Къудратла вег1ли адамлизи иб, эгер илини къадагъа-барибси ц1едеш беркалли, ил чараагарли «бебк1аличил убк1ар» или, - жаваб бедиб Х1ямидли. – Ва, гъайгъай, Къудратла вег1 мурталра умути х1ялалдешлизив ва бурибси гъайлизив чекайзурх1ели, инсаниятличи бебк1а мусал-латкабиуб. Ва ит барх1ила г1ергъи нушазивад гъарил

бек1аличи вях1игур. Аммаки адамли бунагъ барни багъан-
дан, ил рух1ла шайчивра вебк1ибси сай.

- Илкъядали сен-сен биэс бируси? – хъарбаиб Г1ях1-
мадли.

- Бунагъла асуртани адам алжайзивад дуравшахъиб, -
буриб Х1ямидли. – Ил дуравшибиси Къудратла вег1личилти
дебали пергерти бархбасуни лерси, умуси мерличивад. Ва
иличи чебуркъуб алжаналя дурав х1ериэс. Илкъядали адам
рух1ла шайчив вебк1иб, бунагъ сабабли ил умути х1ялал-
дешла вег1 Къудратла вег1лизивад дек1арикибх1елира.

Царх1ил селилра ах1и, бунагъли ва вай къасли
дек1арикахъиб адам Къудратла вег1лизивад. Тяп бунагъ
багъандан адам Къудратла вег1личи дебали гъамли вархвасес
вирули ах1ен. Къудратла вег1 умути х1ялалдешлизив ва
дурхъадешлизив виъни багъандан, бунагъличил Илала
сегъуналра бархбас агара. Ил сабабли нушаб Берцудила вег1
(Монаджси) х1яжатли сай, Суненира нуша лерилра бунагъла
лерилра асуртазирад умудареси ва дурцахъеси. Г1ях1мад,
х1ела лерилра бунагъуни делк1и диъниличи вирхарултив?

Х1ямидли, цакъадар вачавархибкъира, иб:

- Гъарил инсайчи мусаллаткабиубти к1ел малаикли
илди лук1ни нуни балас.

- Къудратла вег1ли нушачила гъар се-сек1ал далути сари,
- даймиуб Х1ямид. – Гъарил г1ях1си баркъуди, гъарил вайси
баркъуди, гъарил дев, гъарил пикри, гъарил къас (*нейя*). Илди
лерилра делк1и сари Къудратла вег1личир. Х1ела
баркъудлуми х1исаб-суалла барх1и (*йом аль-хисаб*) секъядада
къаматладурутит баладу х1уни?

- Юх, х1ебалас. ч1янк1ли Къудратла вег1лицун бала, -
лех1ли жаваб чарбатур Г1ях1мадли.

- Къудратла вег1лис х1у дигахъулири, Г1ях1мад. Къуд-
ратла вег1ла Къурбунна Мукъара - Мариямла урши Г1исани
нушала лерилра бунагъуни сунечи чекасиб. Хъуммартид
иличила. Гъар сек1айчивад чевкархни лебси саби, - паргъатли
аргъахъиб Г1ях1мадли.

Г1ях1мад цакамси пикриухъун, г1ур вех1ихъиб:

- Эгер Масих1 илцада мяг1ничевси виалли, Иличила Адамли ва Х1явани сен х1ебагъурли калунси итх1ели?

- Эгер илдани Масих1личила балулири или бурасли, х1у набчи вирхаруду? – иб Х1ямидли.

- Юх, Адамли ва Х1явани Иличила бакъили биъни биэс х1ебирар, - тамашаиуб Г1яx1ад.

- Къудратла вег1лис адам дигули сай ва иличил бархбас кабизахъес дигули сай, - жаваб чарбатур Х1ямидли. – Х1ера, ил багъандан сай Ил бех1бихъудлизивал Масих1личила гъайик1уси. Адамличилси ва Х1явачилси ит мусибатла анц1букулизибра Къудратла вег1ли ца умутла чесиб.

Ил умутла чесиб – шайт1а асарлизивад адам азадватеси Берцудила вег1 дак1увирниличила саби. Къудратла вег1ли шайт1айзи, Адамли ва Х1явани бикъахъули, иб:

«Нуни х1елара хъунул адамлара ургар ва х1елара илалара наслула вак1илтала ургар душмандеш кадилзахъис: илини х1у бек1лизивад вирхъури, х1уни биалли илала лут1и къяшлизи агъула цула алт1ахъид» (3).

Дурхъаси Жузла лебилра манзиллизиб дурх1ни дудешунала умачил гъанбуршутири – Ибрагимла урши, Якъупла урши ва илкъядали царх1илтира. Амма ишаб биалли белк1и саби «хъуна гъеличила.» Ца барх1и Чи саял лявкъян, сунелара дудеш агарси, - адам, сайра ч1янк1ли ца хъунацун сайси. Ил Уршили адамличи шайт1а буюр-асар убису, х1ятта шайт1ай, тяп ч1ич1ай къайда, «лут1и къяшлизи» агъула цула атакъи ил вебк1ахъес алавбак1аллира.

Ил анцбукъ – Мариямла урши Г1исачил бетаурсила таманни дурусси баян-сурат саби. Исаниятла бунағууни урасес Сунени Сай къурбанварнила баян-сурат.

- Г1яжайбеш саби! – иб Г1яx1адли. – Сегъуна пергердеш сабил ил – Къудратла вег1ли инсанти чула цаибти дуги-х1ерилизибал Масих1личила пикрибиахъес жибарни! Ил анц1букули гъачам гъатира бикъридеш дирули сари Дурхъаси Жузла бег1лара халаси бух1набуц Масих1 виънилис. Х1я-

мид, нушала гъергъиси гъунидаъни сабаайчи, хъуни дила
пикрумас халаси хурег гири.

Ибрагъимла урши

- Наб дебали тамашали саби, - иб Х1ямидли, - Инжил-личила х1ела пикри багъес дигахъаси.

- Ил бег1лара иштях1духъеси Жуз саби, - жаваб чарбатур Г1ях1мадли урк1игъаргли Иличи мешуси я иличи гъамбиэси нуни гъалаб х1ебелч1унра. Масих1ла г1яжаибы баркъуд-лумачила иштях1личил багъурра. Илала Дубурташибси балга урх1мешуси ах1ен, пергерси саби. Илала г1илмулизиб г1ячихъдеш ва мурхъдеш дархдалги сари. Илини гъалав ну чучила пикрик1ути дахъал анц1букуну «бек1личирад къяшмачи» т1ашдатур. Масала, хаслира душманти дигахъеная ва г1елабадкабикибтас дулгения или вик1ух1ели.

Балгаличилла илала г1илму нуни гъалаб балуси гъар се-к1айзибад дек1арбиркули саби. Урк1и гъаргли бурулра, ил Жузли набчи илцадара халаси асар бариб, х1ятта дила, ташмишалалис сесад жавабти гибдиалра, тяп илцада сагати суалти дак1удиуб.

- Х1ера, ил саби тамаша! – пишяхъиб Х1ямид. – Гъу, дех1дирхъех1е х1ела сагаси цаибил суайчирад.

- Х1ед илкъайда дигули виадли, - иб Г1ях1мадли, - дех1дирхъех1е. Х1ера, иш суал: сен Инжил Ибрагъимличибад Даудличи ва сай Масих1личи бикайчила наслубачибад бех1кабирхъуси?

Цакамси пикриухъи, Х1ямид вик1ап:

- Гъанбиркуру нуша Дурхъаси Жуз халаси цах1набдеш саби или дик1ули? Ил жузла бег1лара халаси ва бег1лара саркъибси ца бетуц леб или бурули?

- Г1е, гъанбиркур, - жаваб чарбатур Г1ях1мадли.

- Ил мяг1ничебси бетуц сегъунарилра гъанбиркуру?

- Масих1, - иб Г1ях1мадли.

- Х1ела суайс жаваб ил бетуцличил бархбасунси саби, - буриб Х1ямидли.

- Гъала хили бурни Х1ясибли, Масих1 Ибрагъимла ва Даудла наслулизивадси виэс г1яг1ниси сай.

- Х1ямидли бурибиличила пикри-пикрира ухъи, Г1ях1-мадли хъарбаиб:

- Ил тамашалара; белики, илди караматуначила х1уни гъачам гъат1и гъатиралра т1инт1ли аргъахъиши?

Сабурра барили, Х1ямид вех1ихъиб:

- Дурусли 4000 дус гъалав Къудратла вег1 сунес Аллагъла халил или ируси Ибрагимличи дугъайзур. Итх1ели Илис Ибрам или бик1утири. Къудратла вег1ли сунечи ца чеасла чесиб. Илини Ибрагимлизи бурибили лебил инсаниятла челябъкализир черях1ти дарсдешуни хес х1яжатлири. Тавратлизиб (*Мусала шелра жуз*) нушани бучулра:

«Нуша Ак1ахъубсини Ибрагимлизи иб: Х1ела ват1ан, х1ела халкъ ва х1ела дудешла юрт урдати ва Нуни х1ед чебаахъиби ванзаличи арукъен. Нуни х1езибад чебях1ти халкъ алк1ахъис ва х1ед г1ях1балгунни дулгас; Нуни х1ела у чебях1бирис ва х1ечибли г1ях1 царилтачира чебетиур. Х1ед гъарбизуни дигути Нуни г1ях1булгунтили бетарахъис, ва х1ечи няг1набикутачи няг1на бирис; х1у ургали ванзала лебилра халкъани г1ях1балгунтили бетарап» (1).

Жявлил хъяйчикайлихъалли, дурх1я агарси адам Къудратла вег1ли живариб. Къудратла вег1ли илис ванза бедес чесиб, илизибад чебях1ти халкъ бетаахъес чесиб, ва илала у чебях1си ва машгъурси биран или буриб. Илди лерилра чеаслаби Къудратла вег1ли тамай дурусли г1ям-рулизи дурадерк1иб. Аммаки бег1лара халаси тамашала г1ергьиси чеасла саби. Х1ера, Иш: Нуша Ак1ахъубси Къудратла вег1ли Ибрагим ургали ванза лерилри къаманас г1ях1 балгун. Х1ера, ил чеаслализиб Масих1личи бихъиби умут лебтасалра хъулчили бетаур. Х1ера, илкъядали Масих1 Ибрагимла уршили виэс г1яг1нилири, ва Къудратла вег1ли Иличибли лебил дунъялис берцуди хахъес жибариб.

- Чеасла Масих1личи хассирил яра царх1ил чичи-биалра хассирил сен-сен багъес вируда х1уни? - хъарбаиб Г1ях1мадли.

- Таврат балч1ес даймиадли, ил x1ед якынбиар, - жаваб чарбатур X1ядидли.

- Цакамси замана дикили г1ергъи Ибрагымла к1ел урши ак1уб. Ца – хъунул Саразивад. Илис Г1исакъ бик1и. Царх1ил – Сарала къараваш Ажарлизивад. Илис Исмяг1ил бик1и. Къудратли вег1ли Исмаг1иллис г1ях1 балги виалра, Г1исакъ ак1ес гъалабал Масих1личил бархбасунси умут Г1исакъла наслулизибадси бирар или Сунени буриб:

Къудратли вег1ли иб:

«Г1е, x1ела хъунул Сарани x1ед урши виркъу, ва илис x1уни Г1исакъ ибси у бирхъид. Нуни иличили вяг1да бирис, сунела ва сунес г1ергъити наслубас хасбарибси даймси вяг1да саблин. Исмяг1илличила бурасли, Нуни x1ела т1ама бакъира: Нуни илис чараагарли г1ях1 булгас, Нуни ил сабухъчевсили ветараҳъис ва илала наслу халабиахъис. Ил вең1ну к1ира вег1бек1ла дудеш ветарап ва илизибад чебях1ти халкъ бетараҳъис. Амма Нуни Дила вяг1да Г1исакъличил бирис, сайра x1ед Сарани лябкъуси дусла иш манзил варкъеси» (2)

- Г1е, Къудратла вег1ли г1ях1 балгунси Исмяг1ил г1ярабунала дудеш ветаур, - буриб Г1ях1мадли. – Амма нуша бусурмантани балах1е: Къудратла вег1ли Масих1ла бахъал вакилти ва Г1исакъла наслубизивад бахъал идбагунани (*пайхамбарти*) бархъиб.

X1ядид даймиуб:

- Г1исакъла к1ел урши лебри Ясав ва Якъуп. Къудратла вег1ли Масих1 Якъупла наслулизивадли виар или буриб. Якъупли Къудратла вег1 сунечил гъайк1ули муэр чебаиб:

«Ну, лебилра Ак1ахъубси Къудратла вег1, x1ела дудеш Ибрагымра Г1искъра Къелг1еббикан сайра; x1у геризурси ванза Нуни x1едра x1ела наслубасра лугас. X1ела наслуби луг1илашал бахъал бирар, ванзала пух1цада. Ва x1у Мишрикълизивад Магъриблизи, северлизивад

юглизи т1инт1иrud. Ванзаличиби лебилра Халкъани х1ечибли ва х1ела наслуличибли г1ях1 бал-гунтили бирар» (3)

- Тамашала сек1ал ах1ену гъат1и, - иб Г1ях1мадли, - Якъупличил гъайик1ух1ели, Къудратла вег1ли х1ярп-х1ярпли Ибрагъимличилси вяг1дала чеасла тикрарбариб.

- Х1якъикъатлизиб наслуличибад наслуличи г1еббашуси гъарли-марси ца чеасла биъни багъанданра, вяг1дала умут тикрарбиуб, - жаваб бедиб Х1ямидли. – Амаки, Г1ях1мад, х1уни чебиули къядали, Къудратла вег1ли ванзаличиби лебилра халкъанас Якъупла наслуличибли г1ях1 булгули сай.

- Г1е, ну шакиркес вех1ихьира: Дурхъаси Жузла бег1лара мяг1ничебси бетуцли Масих1 ветарап, - масхарала пишахъ-ниличил иб Г1ях1мадли.

- Бархъси саби, - разикайкиб Х1ямид. – Ва, х1ера, Якъупла, Исраилла дурх1назибад дахъал хъалибаргуни детаур. Ца суал алк1ули саби: чидил тухумла, чидил наслула, чидил хъалибарглизив алк1анал Масих1. Къудратла вег1ли Дауд пача чевик1иб ва иличил вяг1да барип. Г1ях1цад гъала хили дурибти белк1аназив Масих1 Даудла жинслизивад вирап или балахъули саби. Ишаях1 идбагли (*пайхамбарли*), сайра Дауд пачала манзиллис к1идарш дусла гъергъи х1ериубси, Есейла жинс чеббяхъибси галгаличи мешубурцусири. Евсей Даудла дудеш сайри. Ил хъалибарглизивад ветарап Къудратла вег1ла рух1ли чихъварибси Масих1. Илини дунъяла мискин-пакъиртас берцудила бархъси диван лебху. Илини алк1ахъу алжайчи мешуси Аллагъла низам-зегъала дунъя, ва илаб лебилра халкъанани Къудрала вег1 гъамли вала.

Ишаях1ли лук1ули сай:

«Есейла (Дауд пачала дудешла) хъит1аличибад къяли (уриши) ахъбирап, къяли х1ячиличибад бирар башуси. Къудратла вег1ла рух1 дирап ил дурх1ялизир... Илини мискин-пакъиртас х1ялалли ва бархъли диван биру, Ил ванзаличиби мискинтачи Сунела х1укмуртазив х1я-

лалли вирап... Ил замана Есейла жинслизивад адам дак1уулхъан, ил лебилра халкъани сунес алав цах1набиркахъуси байрахъли ветарап. Ил левси мер дезала x1урматли чебирц1ахъу» (4)

- Х1ердилзех1е гъанна, бархъаначи аргъилирал нуни, x1ергъилирал, - буриб Г1яx1мадли. Х1ебиалли, Къудратла вег1ли гъаргбариб: Масих1 Ибрагъимла, Г1исакъла, Якъупла ва Даудла наслу вирап.

- Бархъси саби! – Гъарзали пишяхъиб Х1ямид! – Инжил буч1ух1ели, нушани Масих1 иларти гъала хили дурибити x1икматуначил дурусли дак1ивиубли сай. Х1ера, ил багъандан саби Масих1 Ибрагъимла ва Даудла наслулизивадли вирап ибси белк1личил Инжил бех1кабирхъуси.

- Дурхъаси Жузла бек1 мяг1на гъачам гъатира марбиуб. Ил – Мариямла урши Г1иса виъни саби, - иб Г1яx1мадли. – Аммаки x1уни балули ургуд, дила дагърила хазнализир гъатиралра къиянти суалти цаладикили сари, диалра, илди нуни нушала челябкъуси ихтилатлизир гъандуршис.

Къудратла вег1 ца сай

- Бусяг1ят х1уни се чебиулри? – хъарбаиб Г1ях1мадли, х1ябал т1ул чедиахъули.

- Ца някъла х1ябал т1ул чедиулра, - пишяхъили иб Х1я-
мидли, сенк1ун Г1ях1мадла суал селичила сабрил илис
мяг1умлири.

- Х1ямид, - даймиуб Г1ях1мад, х1ела пикри х1ясибли,
Къудратла вег1 ца саю яра илди х1ябал лебтив?

- Асубирар х1уни дила динна бух1на мяг1на ах1ергъесра,
- жаваб чербатур Х1ямидли, - амма ну цайли цаси Къудратла
вег1личи вирхусира, Суненира зак ва ванза дак1ударибси.
Гъар сек1ал ак1ахъес имкан лебси, гъар сек1ал далуси, гъар
мерлав левси.

Дила дин Дурхъаси Жузличи хъарихъуси саби, илини
биалли Г1еббурули саби: Къудратла вег1 ца сай; ил х1екъ-
удеш Дурхъаси Жузла дахъал мераначиб белк1и саби.

- Амма Къудратла вег1 цазаманализив цалира х1яблира
виэс х1ейрар, сенк1ун 1+1+1=3 диар, ца ах1и, - ч1умали
иб Г1ях1мадли, г1урра баягъи х1ябал т1ул ахъдуцули.

- Х1езиб чум Г1ях1мад леба – ца яра к1ел? – хъарбаиб
Х1ямидли.

- Гъайгъай, ца, - вик1ар Г1ях1мад.

- Аммаки Къудратла вег1ли х1у чархлизивадра (*къар-
къайзивадра*) ва рух1лизивадра цах1навяхъилри, - иб Х1я-
мидли. – Х1ела чарх – ил Г1ях1маду?

- Гъайгъай, - жаваб чарбатур Г1ях1мадли.

- Х1ела рух1ра-Г1ях1мад сарив? – хъарбаиб Х1ямидли.

- Г1е, г1ур чила диэса? Дила ах1и?

- Х1ямид даймиуб:

- Къудратла вег1 цагъак1ли цализив х1ябал виэс сен
асух1ебируси, эгер нушазивад гъарил Илини цализиб к1ел
сарлин ак1ахъубли диах1елли?

Цакамси сабур барили, Х1ямидли сунела пикри дайм-
бариб:

- Гъу, буаб: Къудратла вег1 цайли цаси, Ца виаб, Суненира
Сай х1ябал жайзив чеаахъибси-сенк1ун чум дирара 1 х 1 х
1=? (х1ябал ца цализи ца дяхъялли)?

- Ца, - лех1ли иб Г1ях1мадли. – Амма Мариямла урши
Г1иса инсан сайгу, Къудратла вег1ла ах1енну, - Г1ях1мад
дебали вякъизур Х1ямидли. – Сейк1уда: Масих1 – Къуд-
ратла вег1ла урши саю?

- Х1у сен-сен пикриик1улри? Нуни тяп илкъяйдали
халирулрара? – хъарбаиб Х1ямидли.

- Ну тамай вирх1еурра, - жаваб чарбатур Г1ях1мадли. –
Амма наб гъанарули саби Къудратла вег1 Мариямличи
гъамиубси сай ва ил сабабли илдала уршира ак1убси сай или
пикриик1улри х1у.

- Чевверхи, Къудратла вег1 (*Астапиурллагъ!*) – ахъли
т1амадариб Х1ямидли. – Нуни бек1лил илкъяйдали чебиули
ах1енра ва или биъниличи вирхаруси Масих1ла шали-
картазив чех1еира.

Г1ях1мад дебали разиууб, ва хъарбаиб:

- Х1у г1ур селичи вирхарулри?

- Къудратла вег1 даймси виъниличи ну вирхулира.
Дунъяличи ишра или буреси селра сек1айс гъалав леври
Ил, - жаваб бедиб Х1ямидли. – Масих1 чи саял баяни-
рух1ели, Ил дунъяличи дак1уухъунх1ейчивад ах1ен сипа-
тируси; юх, Инжил даймси заманализибад кабац1ибси саби.
Ил Къудратла вег1ли дунъя дак1убиахъайчи лебсири.
Даймдеш. Инжилизиб белк1и саби:

**«Гъаланачи Дев лебри. Ил Дев Чевях1си Чедивсила
саби. Ил Девра Чевях1си Чедивси сайри. Дев гъаланачи
Чевях1си Чедивсилизиб бири. Ил агарли Селра дунъя-
личи дак1убарибси ах1ен. Илизир жан (г1ямру) лерри,
амма илди жан (г1ямру) адамтас шала сарри» (1).**

Къудратла вег1ли дунъя Девлизибад ак1ахъуб, бархьси
ах1ену гъат1и?

- Г1е, ил х1екъдеш саби. Къудратла вег1ли иб: дак1убиаб!

Ва дак1ура биуб (кунфа якъун), - жаваб бедиб Г1яx1мадли.

- Х1ебиалли, Къудратла вег1ли дунъя Сунела Девличил ак1ахъуб, - буриб Х1ядидли. – Ва Къудратла вег1лизибад дурабикибси ил Дев Къудратла вег1ла ца бут1а саби. Къудратла вег1ла ил Дев чинабях1 бях1чибаралра, миц1ирти г1ямрула дек1ар-дек1арти жураби т1инт1кадирулри.

- Г1е, ну къабуллира, аммаки Дев Чевях1си Чедивсила саби ибсила мяг1на дурусли севан иргъуси? – хъарбаиб Г1яx1мадли.

- Эгер ну диван буруйх1ив бикърили виаслири, дила дугъбазивад (*гъайлизивад*) ну дек1араварес х1ебири, - жаваб бедиб Х1ядидли. – Дила дурибти дугъби дила чархла бирк1анти сарливан къабулдариши илар. Гъанна нура х1ура кадиили ишар гъайкадик1ух1ели, нушала гъай нушала бут1ни (*бирк1анти*) сари, Къудратла вег1ли г1алам ал-к1ахъух1ели илини бурибси дев Сунечил цабалгунсири; Къудратла вег1 Сунела Девлизивад дек1арварес х1ейрап. Мариямла урши Г1иса Къудратла вег1ла даймси Дев сай. Белк1и къайда:

«Дев адам бетаур ва нуша-ургаб мерлабиуб. Ва нушани Илала асилдеш чебаира, Дудешла Цайли цаси Рух1ласи Уршила Асилдеш. Дев х1екъдешли ва г1яx1балгли бух1-накабиц1илри» (2).

Х1ядид даймиуб:

- Къудратла вег1ли Сунечила дурибти гъар сек1ал, лерилра Сунела куц ва сабухъ Масих1лизир лерри.

- Къудратла вег1 х1ялалси дурхъаси сай. Масих1лизир дурхъадеш чедаибх1ели, адамтани илди черях1деш Къудратла вег1лизирадти сарлин х1ясибдирулри.

- Къудратла вег1 диги сай. Масих1лис адамти севан дигулил чебаибх1ели, адамтани илизир Къудратла вег1ла диги чедиулири.

- Къудратла вег1ла ц1акъ ва ари лер. Илини се-дигара барес виар. Масих1 шичивад вашули чеибх1ели, буррямти

мут1иг1дик1ахъух1ели, къуц1ри дахъдиахъух1ели, сукъуртас шала чарбалтух1ели, алхунти миц1ирбирух1ели, - адамтани илизиси ари, ц1акъ ва Къудратла вег1ла x1урмат сарливан Илизир къабулдирулри.

- Амма Къудратла вег1 гъар мерлав виэс сен-сен вирусири, эгер Сунени Сай ца адамван халирулри виаллири?

- Г1яx1мад мук1урак1ес x1ейрулри. – Се, Къудратла вег1ли камси манзиллисалра г1ялам къелг1еббикнила - сунела къуллукъуни урдатурли калив, гъат1и? Сай Масих1-лизи кац1ибх1ели?

- Г1яx1мад, - иб X1ямидли, - гьари, x1уни x1ясибара: нуша я дуб я ахир агарси океанизир сарра; иларад истакан биц1или шин касира. Эгер истакайзирти шинна бух1набуц белгибараx1елли, океанна шинна бух1набуцличил дурусли цугбиркур. Тяп илгъуна мяг1наласи бух1набуц леб Масих1лизиб. Даимси, Гъар сек1айзив Къудратласи, Чевях1си Аллагъ гъарчинавалра левси сай, цазаманализив. Илини Сай Масих1лизив гъаргирулира сай. Тяп лерилра къадрилати къиликъуначил ва лебилра ариличил. Масих1лизив сай дак1уулхъулихъалли, Къудратла вег1ли Сай селизивалра дазурбази X1евциб. Ил тяп гъалав къайдали гъар чинавалра левси сай.

- Аммаки Къудратла вег1 инса сипатлизив дак1уухъес x1ейрагу, - иб Г1яx1мадли.

- Къудратла вег1 нушани селизив дазурбази уцес дирех1е, гъат1и? - хъарбаиб X1ямидли. - Гъар сек1ал сунес мут1иг1-силизи нуша «вирап, x1ейрап» дик1ес секъядда дирутира?

- Г1е, гъайгъай, Илизирад гъар сек1ал дигахъу, - жаваб чарбатур Г1яx1мадли. – Амма Сунени Сай инса куц-кабизлизив вагъариахъниличи вирхаэс x1ейрулра.

- Г1яx1си, нуша вяг1даладиубра ца сек1айчил: нушаб имканни ax1енси Илис имканни саби. Илини сунес дигуси се-дигара барес вирули сай, - иб X1ямидли. – Эгер иш сек1ал гъалаб x1ебалули увухъунри виадли ва гъанна багъадли, сейк1уда? Эгер Къудратла вег1 ц1али абалкунси урца къадала куцличил Мусачи вак1иб ва ламила ух1навад Мусачил

гъайухъун или багъадлири?

Гъяхъ1мад цакамси пикриухъун ва сунела пикруми урк1-иларли пишяхъиб – илини Къудратла вег1лис адамла куцличил гъалазес къиянни ах1енри, ц1али абалкунси къадала ух1навван ах1и.

Х1ямид даймиуб:

- Гъяхъ1мад, гъари пикри - пикриухъен: чи сая гъарли-марли сунес, «Чевех1сила Дев» ва «Чевях1сила Рух1» (*Каллимат Аллагъ ва Рух1 Аллагъ*) или бик1ути? Х1ятта Дурхъати Рух1- Чевях1силичил цати сари. Нушани балулра: Чевях1сила Рух1 Мариямличи кадац1иб, ил дурх1ляис раиб, Масих1 варкъиб. Тяп Жабраг1ил малаик вик1уси къайдали бетра бетаур:

«Черях1ти Рух1 кадиц1ур х1ечи, ва Къудратла вег1ла ц1акъли х1у урк1ичеррирури. Ил багъандан х1езивад ак1убси дурх1я дурхъасили ветарап ва илис Къудратла вег1ла Урши или бик1ар» (3).

Суал алк1ули саби: чи сая илкъядали дунъяличи дак1увиубси?

Гъяхъ1мад, гъари ца, пикриухъен. Х1у Масих1ла манзилла тухтур виаби. Ва х1уни Ил ак1нила х1екълизиси свидетельство биц1ахъес гъяг1нили саби. Се лук1ади х1уни илизи? Сегъуна у чеббирк1ади х1уни?

- Дила пикрили, «Мариямла урши Г1иса», - жаваб чарбатур Гъяхъ1мадли.

- Нешла у себирулри? – хъарбаиб Х1ямидли.

- Ил Мариям сарригу, - иб Гъяхъ1мадли.

- Нушаб ахирра-ахир дудешла ура белк1ес х1яжатлигу. Т1алаб илгъуна сабри, - пишяхъили иб Х1ямидли.

- Илала дудеш агарсиригу, - жаваб чарбатур Гъяхъ1мадли, гъят1иралра шадли пишяхъили.

- Гъайгъай, ил графализиб бац1си мер Нушани къелбарес дирех1ери, сек1ун Илала ванзалан дудеш агарсири, - иб Х1ямидли. – Яра нушази нушани хъарбаэс дирех1ери: Ил

чинадли вак1ибси, гъат1и? Сегъуна наслу биэс бирара «Чевях1сила Девла», «Аллагъла Рух1ла»? Чи сая Ил гъарлимарли? Ил Сунени бурули сай:

«...Чевях1сила Къац1 – Ил сай, Чи закивад кац1алра ва дунъалис г1ямру пешкешдарапа... Ну г1ямрула Къац1 сайра. Чи набчи вак1алра, ил муртк1ал гушли ках1евлан, чи набчи вирхаалра, ил муртк1ал милигили инжитх1ейру» (4).

«Ну – миц1ирдеш бедлугуси, закивад кац1ибси Къац1 сайра. Чили ил букули виалра, ил даймал х1еркайрап. Ил къац1 – Дила Чарх саби, сабира Нуни дунъяла г1ямрулис бедлугуси.» (5).

Г1ях1мад, Ил вак1ибси сай сунела чарх инсаният багъандан къурбанбарес. Чили г1ядатла къац1 букули виаллира, илини сунела къаркъа т1алаб г1еббурц1ули сай. Чили Къудратла вег1ла къац1 букули виаллира, сабира закибадли бак1ибси, илини рух1лати г1ямру сарху, даймлати г1ямру. Масих1личи чи вирхули виаллира ва чизиб Илала амру лебли биалра, илини г1ямру сарху, чузирра бух1наласи гаши ва милиги ихъахъути – Къудратла вег1ла милиги ихъахъути. Ил сек1ал набчилра бетаур! Масих1 – Къудратла вег1ла х1ед къурбун сай, Г1ях1мад.

- Ну гъачамлис иличи х1ядурли ах1енра, - г1яшли иб Г1ях1мадли, – дила бек1лизир азир пикри жургъли лукъули сари. Нуни гъанна иргъулра: х1ела дин ва х1ела Къудратла вег1 гъалаб бархъагарли балули калира. Гъанна къияйчи иргъес вех1ихъира цайли цаси Къудратла вег1 Масих1лизив чейъниличи. Наб Масих1 урк1-урк1илавад дигни х1уни балусири,amma чус жавабти гес х1яжатти дила г1ях1цад суалти лерал. Х1ямид, нуша илди суалтачи г1ур къаршидикб1ели чардулхъе1е.

Къудратла вег1 ва адам

- Ну гъарх1ели нушала г1ергъиси ихтилатличи чарул-хъулра, - иб Г1ях1мадли. – Х1уни гъаланачи Мариямла урши Г1иса адам сай или бурии, г1ур Къудратла вег1ли Илизив Сай чехъиб или. Чи сая Ил гъарли-марли? Х1ушани Илизибад Къудратла вег1ла Урши варни бетарули ах1ену, х1якъикъатлизив Ил Мариямла Урши виалли?

- Х1уни балултив, Г1ях1мад, - вех1ихъиб Х1ямид, - ил суайс жаваб – Къудратла вег1личилти дaimти г1ямру сархниличи гъаргбиуси унзала умхъу саби. Ишабра итабра. Ил ширкъли (*чи-биалра Аллагъиличи цугуцни бетари*), эгер адам Къудратла вег1 варах1еллири. Аммахи Дурхъаси Жузли бурули саби: Къудратла вег1 сай адамла сипатлизив дак1уухъунси, адам ах1енну Аллагъла сипатлизив сунени сай гъалаихъибси.

Нуша лерилра Масих1 адам сайли къайда ак1ниличи къабуллира. Караматунани балахъуливан, Ил – Ибрагъимла наслулизивадси Даудла наслули сарси Мариямла урши сай. Аммахи, Масих1 ак1айчилати караматуназиб Къудратла вег1ли Сай Масих1ла сипатлизив лявкуниличила бурили сай.

- Х1у гъарли-марли вирхарултив Г1иса вакилтани ва пайхамбарти-идбагунани Ил вак1айчи Сай Къудратла вег1 Масих1ла сипатлизив лявкъян ва гъаргирап или г1илму т1инт1биъниличи? - хъарбаиб кахиубси Г1яхмадли.

- Дурхъаси жузла бек1либиубси мяг1нала бетуц – Масих1 сай. Ил багъандан Къудратла вег1ли идбагунас Масих1-личила балахънилизиб сегъуналра тамаша агара! – буриб Х1ямидли.

- Гъари, илди мерани наб чедаахъа - тиладибариб Г1ях1мадли. – Наб Белк1анала илди мерани делч1ес дигахъира.

Х1ямид пикриухъун, г1ур вех1ихъиб:

- Масих1 ак1айчи 700 дус гъалав Къудратла вег1ли Михей идбаглизи багъахъур: Масих1 сунес Байт-Лахм бик1уси

шагъарлизив алқан. Илкъайдали Илини гъаргбариб: Ақубси сай ак1ес гъалавал х1ериули калунсири.

«Амма х1у, Байт-Лахам Ефрата, Ях1удла тухумлизиб х1у сеңад бишт1аси биадлира, х1езивадли набчи Израильла пача ветәэси лявкъан. Илала бех1бихъуд мях1 заманализибадси саби, жявлила даимти бурх1начибад» (1).

Масих1 гъарли-марли Байт-Лахмализив ак1уб, Инжиллизиб бурили къайдали:

«Юсупра Гъалиллизибси Назарет шагъарлизивад Даудла сабси Ях1удея шагъарлизи арякъун, сунесра Байт-Лахм или бик1уси, сенк1ун ил Дауд пачала жинсла арилизиб саби. Ил арякъун чула уми сиях1лизи делк1ахъес. Арякъун дурх1ялис раибси сунела гелешмеш Мариямличил варх. Байт-Лахмализиб дурх1я ак1ес замана байлри. Ва илини сунела цаиси урши варкъиб, ругрумази вергур ва х1яйванти далхуси т1енила кайхъиб, сенах1енну илдас карбан-сарайлизиб мер аги.» (2)

Суал ак1уб: чи сая Ил, Сай ак1айчи х1ериули калунси? Ил Сунени бурибсиригу Ярусалимлизиби ташмишти ях1удлантачил (*Аль-Кодс*) ихтилатик1ух1ели:

«...Х1ушала дудеш Ибрагым Ну дак1увиубси барх1и чебаэс биркниличи разисири: ва илини ил барх1и чебаиб ва дебали разивиуб.» Илх1ели ях1удейлантани Илизи хъарбаиб: «Х1у шүц1али дусра виубли ах1енри, амма х1уни Ибрагым чеирив?» Г1исани жаваб чарбатур: «Бархъдеш бурулра: Ибрагым х1ериайчи, Ну левсири! Илдани Илис иғъес къаркъуби далц1ун.» (3)

Нушани балулра: Ибрагым х1ериубси сай Масих1 ак1айчи 2000 дус гъалав.

- Или биалли, Масих1 ак1айчи х1ериули калунсира или вик1ули сай, - вик1ар Г1ях1мад.

- Чинаба, гъат1и, пайхамбартала-идбагунала белк1, суне-зибра Къудратла вег1 Масих1ла сипатлизив дак1увирап ибси?

- Иличила Дурхъаси Жузла чумал мерличиб белк1и саби, - иб Х1ямидли. – Ишаях1 идбагли (*пайхамбарли*) Мариямла урши Г1иса ак1убсигъуна бишт1аси улкализив Чи алк1анал баянбарибси. Илини даймси улка алк1ахъу, сунела хасси лишаннира саби Къудратла вег1ли бархъибси даршудеш. Даудла насаблизивад сайси Ил ил улкализив дайм пачали кавлан. Идбагли-пайхамбарли илис дихъибти дек1ар-дек1рти умачил Масих1 сипатиули сай:

«Къудратла вег1ли нушаб гибси Дурх1я ак1убх1ели, илди лерилра сек1ал детарар. Ари-буюрла вег1бек1ли ветаруси ил Уршила ишдигъунти уми лерри: Г1яжаибси Насих1ятчи, Къудратла вег1 Аллагъ, Даимдешла Дудеш, Рах1ятдешла Т1алхъан. Илала ц1акъла ари ва даршудеш, буресагарли аваданни халадиур. Даудла хъалибаргли-зивадли-къушмлизивадли сайси Ил муртала ва дайм адамтас буйрукъик1ар, бархъдешлизивра г1ях1деш-лизивра г1ибратли кавлан.» (4)

Нушани балех1е: Къудратла вег1ли дихъибти умани илди умала вег1 сегъуна адам саял белгибирахъу. Гъу, Г1ях1мад, х1ела пикрили, чи сая Ил Г1яжаибси Насих1ятчи, Къудратла Вег1 Аллагъ, Даимдешла дудеш, Рах1ятдешла Т1алхъан?

- Цах1наб касибх1ели, илди умачибли наб Масих1ла кабиз гъанаули саби, Ил ак1айчи жявлил идбагунани Сунечила белк1унси, - вик1ар Г1ях1мад. - Амма гъарли-марли вик1ес вираву гъат1и иш Сунени ак1ахъубси дунъяличи Къудратла вег1 лявкъян или?

- Закарияла урши Ях1ъя Масих1ла манзиллизив х1ериубсири, - вик1ар Х1ямид. – Ил Къудратла вег1ли вархъибсири, Масих1 вак1ес гъалаб илис гъунибаахълес халкъ х1ядур-

биахъес къасли. Иличи илди бирхаахъес къасли, чула бунагъуначи мук1урбак1ахъес ва илдазибад инкарбиахъес къасли. Х1у Къудратла вег1ли нушачи се къасли вархъибсири или хъарбаибх1ели, Ях1ъяни пайхамбар Ишаях1ла жузлизибад 40 ибил бек1 белч1ун, сунезира белк1унси:

... Авлахъличиб бикъуси т1амаличи лех1дизирая: «Нуша дак1ударибсилис гъуни х1ядурбаая, гъуни бархъси баая Чевях1силис, Нуша гъунчидуршусилис. Къадурби дирц1ур, хъябурти ва дубурти диркъидирар, лерилра далк1ти гъундури дархъидирар, ва диркъли ах1енти хъябхърар гъундури гъалагдиар. Ва илх1ели Нуша ак1ахъубсила Деза лявкъан, ва ил лебтанилра чевиу...» (5)

Ишаях1ли сипатбируси анц1буку чевях1си пача лявкънила тях1яр-къядаличи мешули саби. Авлахъличиб сагаси, бархъси, диркъси гъуни кабердес х1яжатли саби. Амма чи сая ил нушачи лявкъуси пача, баладу х1уни, Г1ях1мад?

- Пайхамбарличи лех1ахъалли, Нуша ак1ахъубси сай, сунесра нуша икрамдик1уси, - пикриличил иб Г1ях1мадли.

- Баянна сурат гъат1иралра мяг1лумбиарар, - даймиуб Х1ямид, - эгер нушани Белк1анала ил мер дуч1ули даймбараҳ1елли, Илаб белк1и саби:

«Сион, х1ела лебтасалра хасбарибси багъахъни леб, ахъси дубурличи ац1и ва ахъли т1амадара. Ярусалим, х1ела хабар г1ях1ла саби, урухмак1уд, ва Ях1удайла лерилра шагъуртази ил т1инт1баая: «Х1ердизирая, х1ера, иш сай Чевях1си, Нуша къелг1ердикуси!» Гъар сек1ал дадес имканси лявкъули сай Сунела ц1акъличил, суненира халкъ гъунчидиркахъуси. Илини халкълис шабагъат лебхули сай, ил – Илала адамтачи урк1ең1и саби. Бук1уй сунес г1елабад мазала дурзам бикули къяды, Нуша акахъубсилира Сунела халкъ аркули сай, ва

**Сунела някъла ц1акъли лерилра маза чикурдиру.
Мукъри Илини Някъбази дурцу, илдала нешани биалли
мякълар диарар.» (6)**

Масих1 лебилра бирхарутачи гъарли-марли бук1ун (*х1енкъула*) къайда вак1иб. Илини Сунечила буриб:

**«Ну г1ях1ла х1енкъула сайра. Г1ях1ла х1енкъулани
маза дерцахъес сунела жан дедлуга.» (7)**

- Аммаки, Г1ях1мад, пайхамбарла белк1 х1ясибли, бук1ун (*х1енкъула*) къайда лявкъуси Чи сая?

- Дила пикрили, ил Бег1лара Чевях1си Нуша ак1ахъуб-
силицила вик1ули сай, - жаваб чарбатур Г1ях1мадли,
пайхамбарла дугъбани дебали тамашаварили.

Х1ямид даймиублири:

- Х1уни хъумх1ертурли къайда, Г1ях1мад, лерилра илди
караматуни Мариямла урши Г1исазир дартаур.

Масих1 ак1ес гъалав Жабраил малайк Закарияличи
вак1иб, сайра идбагла (*пайхамбарла*) дудешли ветаэси, ва
сунела уршила хасси вазипалицила (*г1ямруласи къасличила*)
буриб:

**«Ак1убх1ейчивад ил Дурхъати Рух1ли вирц1у. Бахъал
израилланти илини Чевях1си Нуша ак1ахъубсиличи,
Нуша Къелг1ердикусиличи дугъабилзахъу. Ил Масих1-
лис вак1айчи жявли гъалав Илиясла рух1личил ва
ц1акъличил Илис (Масих1лис) гъалав вашар, дуде-
шнуала урк1би дурх1начидях1 шурдухъахъес багъандан,
мук1урх1ебак1иби биалли – х1ялалтала дагъриличи
бикахъес багъандан, Нуша ак1ахъубси лявкъниличи
халкъ х1ядурбарес багъандан.» (8)**

- Г1ях1мад, Инжилли бурули къайда, Сай вак1ес гъалав
пайхамбар-идбаг Ях1ъя гъаввашуси Чи сая?

- Бег1лара Чевях1си, Нуша къелг1ердикуси, Сунес нуша

икрамдик1уси сай, - жаваб чарбатур Г1исани.

- Ях1ъя ак1убмад сунела уршиличила Закарияни ишгъуна карамат буриб:

«... Ва х1у, урши, Къудратла вег1ла идбаг ветаруд, сенк1ун Нуша ак1ахъубсилис гъалав вашуд. Вашуд, Илис гъуни х1ядурбарес багъандан. Вашуд Ил халкълизи вагъахъес багъандан. Чула бунагъуначи мук1урбак1ахъили ва Къудратла вег1ла мурхъси урк1ең1иличибли сунела халкъ убберцахъес. Къудратла вег1 закивад нушачи лявкъан, савли гъаббик1уси берх1и къайда.» (9)

Ил багъандан х1уни чебиулри, Г1ях1мад, Ишаях1 пайхамбарла-идбагла ва Жабраил малайкла дугъби х1ясибли, сунела дудеш Закарияла бикърили сайли илала урши пайхамбар-идбаг Ях1ъя гъалав вак1или сай. Илис г1елавад лявкъули сай Къудратла вег1.

- Г1е, нуни иргъулира ва х1исаббибулира, илди гъар се-сек1ал гъарли-марли мардиуб, Масих1 дак1увиубх1ели.

- Г1е, гъар сек1айзив Ил вархъли увухъун, - вик1ар Х1я-мид. -Даудла шагъарли сабси – Бейт-Лахмализив Мариямли урши варкъибх1ели, авлахъличибити чумал х1енкъулачи Аллагъла малайк вак1иб, ва илдази иб:

«Урухмадирудая. Ну х1ушачи г1ях1ла дев бурес вак1илра, сабира лебилра халкълис разиси багъахъни сабси! Ишбарх1и Даудла шагъарлизив х1уша Уцахъан – Масих1, Къелг1ердикан ак1уб!» (10)

Ил анц1буку – Масих1 Къудратла вег1 виъни сагали ва сагали марбирули саби Инжиллизиб, Сунечила Сай вик1ух1ели:

«Дудешра Нура – ца сарра.» (11)

Бег1лара гъаланачивад вех1ихъили наб Мариямла урши

Г1иса дебали ц1акыли дигахъаси, - вик1ар Г1ях1мад. – Ам-
маки гъанна бег1 гъалав вархъаначи х1еризес вирулра: чи
сая Масих1, ва Ил иш дунъяличи сен вак1ибсил аргъира.
Х1ед нуни урк1и-урк1илабад баркалла балахъулра, замана
ах1ерах1ебарили, сабурличил ил анц1букуь наб баянбарни
багъандан.

- Г1ях1мад, - кагахъили иб Х1ямидли, - Масих1ла дин
х1ясибли Къудратла вег1ли х1ела лерилра бунагъуни
урасахъес ва даймти г1ямру гес маслиг1ят бибурили сай.

Бебк1аличивад чедикибси ва сагали миц1ириубси
Масих1ли буриб:

**«Ну – сагали ак1ни ва г1ямру сайра. Набчи вирхаруси
вебк1или г1ергъира х1еркайрар, ва набчи вирхаруси
гъарил муртк1ал убк1х1ебк1ар. Вирхарултив х1у иличи? »**
(12)

Г1ях1мад, Масих1ла дин х1ясибли Къудратла вег1ли х1ед
лугуси шабагъат къабулбарес дигултив?

- Г1е, нуни Ил дила унзализи бусяг1ят къут1ик1ули би-
кулра, - иб Г1ях1мадли, нургъби ушкули. – Къудратла вег1ла
савгъат нуни секъайды сасиша?

- Ил къиянси ах1ен, иб Х1ямидли. – Къудратла вег1лис
х1ела дугъбачил улген. Илизи х1уни гъар сек1ал дура, урк1и
гъаргкабара. Илиник1ун итира х1ечила гъар сек1ал далути
сари. Масих1ли сунечибли бариси Къурбун х1ечира чекаса.
Сунела рух1личил Къудратла вег1 Х1ечи кац1ахъес ва
хъуравиахъес, Масих1ла шаликар ветаэс багъандан улген.
Масих1ла уличивли иш балгаличил улген. Сунела жан
къурбандарниличивли Ил х1елара Закивси Дудешлара ургав
сай.

Къудратла вег1ла савгъа къайдали Масих1 х1уни къабу-
ларадли, х1ечил ца г1яжаибси анц1букуь бетарап. Инжилли
буруливан, х1у сагали алк1ад. Масих1 ургали х1уни Къуд-
ратла вег1лизирад сагати г1ямру къабулдирид, илкъайдали
Иличилти сагати бархбасунира.

Къудратла вег1 х1ела дудешли ветаар. Х1у биалли – Иала уршили. Илкъяйда белк1и саби Масих1 къабулвариб-тачила Инжиллизиб:

«Иличи бирхауртас Къудратла вег1ла уршибили диахъес ихтияр бедиб.» (13)

Чула балга таманаили ва Къудратла вег1лис баркалла багъахъурли г1ергъи, пергерли пишахъили, Х1ямидли иб:

- Г1ях1личил ац1и нушала хъалибарглизи! Гъанна нуша, Масих1 ургали, Къудратла вег1ла чебях1си хъалибарглизир узби сарра.

- Х1уни наб барибси г1ях1 сели чебахъиша! – иб Г1ях1-мадли, урк1и-урк1илавад разивиубли.

- Къудратла вег1лис баркаллаик1ен, ва, хъуммартид, гъар барх1и улген, - жаваб бедиб Х1ямидли. – Г1иса Масих1ла г1илмула шаликартачил бархбас бурген. Х1ера, гъанна Х1у гъарли-марли улгес вируд, тяп Масих1ли сунела шаликарти руркъули къайдали:

«Ва нушала Закла Дудеш! Х1ела у чебях1биаб! Х1ела низам-зегъала дунъя кабизаб! Х1ела буюр закиб къядали ванзаличибра бартааб: Батаа нушаб гъарбарх1и саби агарли чараагарси къац1. Ва чевверхи нушала бунағъуначивад, нушаб вай барибтачирад нуша чердерхурли къядала. Ва нуша вай къаслизирад дерцахъаба, шайт1айзирадра мяҳ1камдараба.» (14)

Приложение

Цитаты из Священной Книги

Къурбунбарибси Мукъара

- (1) Рим. 6:23
- (2) Йухан (Иоан.) 1:29
- (3) Отк. 3:20

Къудратла вег1ла къурбун

- (1) 1Тим. 2:5-6
- (2) Йахуд. (Евр.) 9:22
- (3) Ишаях (Исаия) 53:4-7
- (4) Заб. (Псал.) 21:15-19
- (5) Марк. 10:45

Бунағъ

- (1) Начало (Быт.) 2:16-17
- (2) Рим. 5:12
- (3) Начало (Быт.) 3:15

Ибрагъимла урши

- (1) Начало (Быт.) 12:1-3
- (2) Начало (Быт.) 17:19-21
- (3) Начало (Быт.) 28:13-14
- (4) Ишаях (Исаия) 11:1-2,4,10

Къудратла вег1 ца сай

- (1) Йухан (Иоан.) 1:1-4
- (2) Йухан (Иоан.) 1:14
- (3) Лук. 1:35
- (4) Йухан (Иоан.) 6:33,35
- (5) Йухан (Иоан.) 6:51

Къудратла вег1ра адамра

- (1) Мих. 5:2
- (2) Лук. 2:4-7
- (3) Йухан (Иоан.) 8:56-58
- (4) Ишаях (Исаия) 9:6-7
- (5) Ишаях (Исаия) 40:3-5
- (6) Ишаях (Исаия) 40:9-11
- (7) Йукхан (Иоан.) 10:11
- (8) Лук. 1:15-17
- (9) Лук. 1:76-78
- (10) Лук. 2:10-11
- (11) Йухан (Иоан.) 10:30
- (12) Йухан (Иоан.) 1:12
- (13) Йухан (Иоан.) 1:12
- (14) Мат. 6:9-13